

Rapportserie

04/2018

Muligheter og hindringer for økt studentmobilitet til Kina

Utgiver: Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)
Mai 2018

Ansvarlig redaktør: Ragnhild Tungesvik

Redaktør: Margrete Sjøvik

Utarbeidet av: Inger C. Nordhagen og Lisa Knatterud Wold (Ideas2Evidence)*

ISBN: 978-82-93017-78-3

Rapporten kan lastes ned fra www.siu.no

*Denne rapporten er skrevet av Ideas2Evidence på oppdrag fra SIU

IDEAS2EVIDENCE

Forord

I regjeringens strategi for forsknings- og utdanningssamarbeid med Brasil, Kina, India, Japan, Russland og Sør-Afrika (Panorama), løftes studentmobilitet frem som et sentralt virkemiddel for å styrke relasjonene til og kunnskapen om viktige satsingsland for Norge. Kina vil få økende betydning for Norge fremover. Kina har passert USA som verdens mest publiserende forskningsland innenfor naturvitenskap og teknologi, har verdens største utdanningssystem og er et svært viktig marked for norsk næringsliv.

Relativt få studenter reiser fra Norge til Kina på studieopphold og de siste tre årene har tallet på utvekslingsstudenter gått ned. Det er derfor et mål at flere norske studenter skal velge et studieopphold i Kina. Denne rapporten, utarbeidet av Ideas2evidence på oppdrag fra SIU, utreder muligheter og hindringer for å øke studentmobiliteten til Kina. Rapporten er basert på intervjuer med 22 informanter fra norske universiteter og høyskoler.

Rapporten gir et nyttig utgangspunkt for det videre arbeidet med studentmobilitet til Kina. Den viser at mangel på relevante engelskspråklige studietilbud oppleves som den største hindringen for å sende flere studenter til Kina, særlig for opphold på tre måneder eller mer. Interessen for og kunnskapen om Kina som studieland er også begrenset innenfor mange fagområder der Kina-kompetansen ikke er det sentrale. Tiltak som foreslås er blant annet mer målrettet informasjon om studiemuligheter i Kina, utvikling av engelskspråklige tilbud i samarbeid med kinesiske partnerinstitusjoner og tilrettelegging for mobilitet i studieprogram.

Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) er et kompetansesenter som skal bidra til å styrke kvaliteten i norsk utdanning. SIU skal bidra til å utvide og styrke kunnskapsgrunnlaget gjennom utredning, analyse og rådgivning. Formålet med dette er å gi myndigheter og utdanningssektoren bedre forutsetninger for utforming av politikk, tiltak og strategier.

Som nasjonalt programkontor skal SIU samordne tiltak på nasjonalt nivå i samsvar med offisielle retningslinjer for politikken på feltet, og fremme internasjonalisering, interkulturell dialog og internasjonal mobilitet på alle utdanningsnivå. SIU er organisert som et forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

INNHold

1. Innledning	1
Bakgrunn	1
Omfang av studentmobilitet fra Norge til Kina.....	2
Problemstillinger	4
Metodisk tilnærming.....	5
Hovedfunn	6
2. Målsetninger og strategier for samarbeid med kinesiske institusjoner	8
Kina i sentrale strategier og handlingsplaner	8
Promotering av Kina som utvekslingsland?	9
3. Status og bruk av utvekslingsavtaler med kinesiske institusjoner.....	10
Hva slags avtaler finnes og hvordan brukes de?.....	10
4. Hindringer for studentmobilitet til kina	13
Mangel på engelskspråklige emner	13
Studieprogrammenes struktur.....	14
Manglende interesse blant studentene.....	14
Antall innreisende studenter begrenser antall utreisende studenter	15
Utfordringer med praksismobilitet	16
5. Hva må til for å øke studentmobilitet til Kina?	18
På institusjonsnivå	18
Nasjonalt forvaltningsnivå (SIU).....	22
Nasjonalt policy-nivå (KD)	23
Vedlegg	24
Oppsummering av samarbeidet med Kina ved institusjonene.....	24

1. INNLEDNING

Kina er et av Norges prioriterte samarbeidsland innenfor høyere utdanning og forskning. Det er imidlertid relativt få norske studenter som velger å studere i Kina. Bakgrunnen for rapporten er et behov for å øke kunnskapsgrunnlaget om det faglige samarbeidet og studentutveksling med Kina, og å utrede muligheter og hindringer for økt studentmobilitet fra Norge til Kina. Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) har gitt Ideas2evidence i oppdrag å gjennomføre en intervjubasert studie av et utvalg norske utdanningsinstitusjoners samarbeid og aktivitet med kinesiske utdanningsinstitusjoner.

Ideas2evidence har samarbeidet med SIU om utvalg av informanter og utvikling av intervjuguider. Alle vurderinger er våre egne.

BAKGRUNN

Satsingen på utdannings- og forskningssamarbeid med Kina er forankret i Panorama-strategien, regjeringens strategi for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika for 2016—2020. Sentrale punkter i strategien er å styrke kontakt på myndighetsnivå om oppfølging av gjeldende avtaler om høyere utdannings- og forskningssamarbeid, å videreutvikle dagens forskningssamarbeid på områder av strategisk interesse for norske fagmiljøer og institusjoner, og å tilrettelegge for økt gjensidig studentutveksling.¹ Strategien identifiserer også fagområder av særlig strategisk interesse for norske fagmiljøer og institusjoner å videreutvikle forskningssamarbeid på, som klima, miljøteknologi, energi, havbruk, landbruk, polarforskning samt samfunnsfag og humaniora.²

I august 2017 ble det undertegnet en ny felles handlingsplan for å styrke samarbeidet med Kina innen forskning, teknologiutvikling og innovasjon, med prioriterte samarbeidsområder av gjensidig interesse³. I april 2018 ble det signert en felles handlingsplan med Kina på utdanningsområdet. Økt gjensidig mobilitet er ett av satsingsområdene.

Flere undersøkelser har sett på hvilke hindre og barrierer som står mellom norske studenter og et eventuelt utvekslingsopphold. SIU har blant annet undersøkt hvordan studieprogram fremmer og legger til rette for utveksling, hvilke hindre de erfarer i arbeidet og hvilken verdi ser de i utveksling

¹ Kunnskapsdepartementet (2015). *Panorama. Strategi for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika (2016-2020)*

² Fagområdene er hentet fra Forskningsrådet (2014). *Veikart for bilateralt forskningssamarbeid: Forskningssamarbeid med Kina*

³ Kunnskapsdepartementet (2017). *Felles handlingsplan for Kina og Norge om samarbeid innen forskning, teknologi og innovasjon*

innenfor rammen av sitt studieprogram⁴. Det er imidlertid ikke gjort egne undersøkelser av utveksling til Kina. Formålet med undersøkelsen er å få en bedre forståelse av hindre for studentmobilitet og hva som må til for å tilrettelegge for økt studentmobilitet til Kina.

OMFANG AV STUDENTMOBILITET FRA NORGE TIL KINA

Oversikten nedenfor viser omfanget av studentmobilitet fra Norge til Kina i 2016 og 2017 (inkludert Hong Kong). Tallene er hentet fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH), og inkluderer norske studenter som studerer i utlandet på grunnlag av utvekslingsavtaler.

Uttekslingsstudenter på PhD-nivå og studenter på avtaler med varighet mindre enn tre måneder rapporteres, men gis ikke uttelling for i finansieringssystemet, og er derfor ikke synliggjort i dataene fra DBH. Vår undersøkelse indikerer at det er relativt mye kortvarig studentmobilitet til Kina, som altså ikke vil komme til syne i DBH-dataene. Det gjelder både sommerskoler, og studenter på praksisopphold eller utvekslingsopphold på 1-2 måneder. Dette gjelder for eksempel ved barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen i Vestlandet, OsloMet og Høgskolen i Sørøst-Norge. Ved NTNU er det også en del masterstudenter som skriver deler av masteroppgaven sin i Kina under veiledning av egne veiledere forskningspartnere. Heller ikke disse oppholdene er registrert i DBH. Det er godt mulig at det foregår tilsvarende mobilitet fra andre norske institusjoner som heller ikke kommer til syne i DBH-dataene. Statistikken fra DBH viser med andre ord ikke det totale omfanget av studentmobilitet til Kina.

Institusjonsnavn	Antall utreisende studenter	
	Totalt Kina og Hong Kong	
	2016	2017
Handelshøyskolen BI	36	21
OsloMet – storbyuniversitetet	17	4
Høgskolen i Sørøst-Norge ⁵		4
Norges handelshøyskole	19	11
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	9	14
Universitetet i Agder	10	7
Universitetet i Bergen	35	25
Universitetet i Oslo	50	50
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	1	1
Universitetet i Stavanger		1
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	2	2

⁴ SIU (2016). *Internasjonal studentutveksling - hvordan og hvorfor? Fra en spørreundersøkelse blant studieprogramansvarlige*. Rapportserie 07/2016

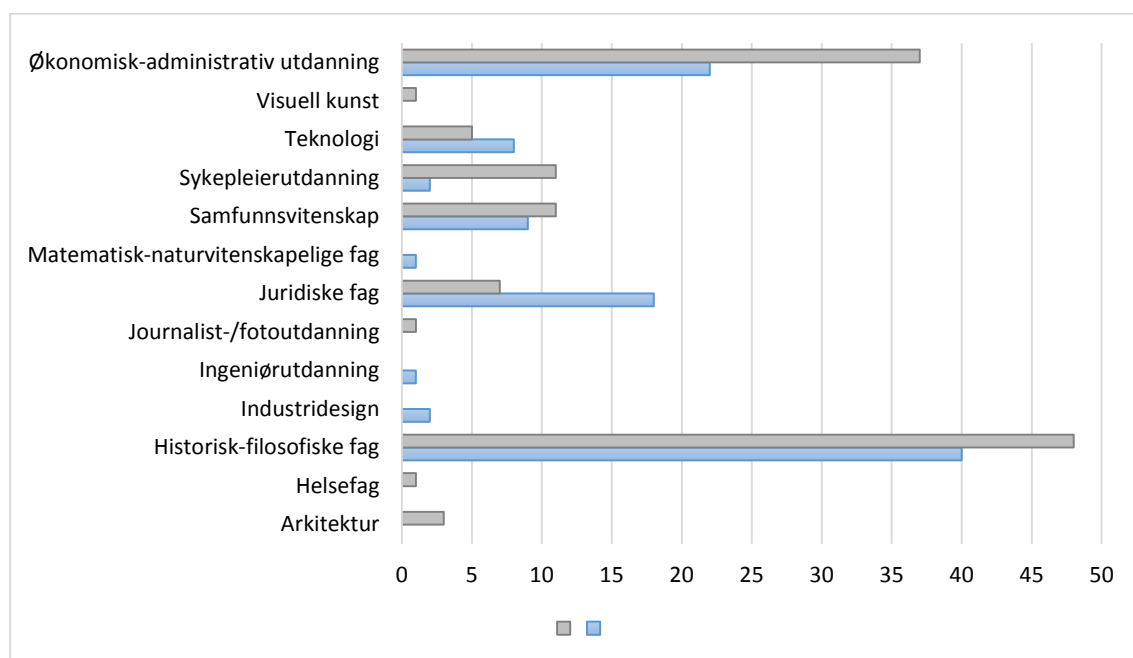
⁵ Ble til Universitetet i Sørøst-Norge 4.mai 2018. Ettersom nytt navn ikke hadde blitt vedtatt da vi gjennomførte datainnsamling omtaler vi institusjonen som Høyskolen i Sør-Øst Norge i denne rapporten.

Bergen Arkitekthøgskole	1	
Kunsthøgskolen i Oslo	1	
Sum	181	140

Tabell 1 Omfang studentmobilitet fra Norge til Kina, 2016 og 2017. Studieopphold 3 måneder eller lenger.

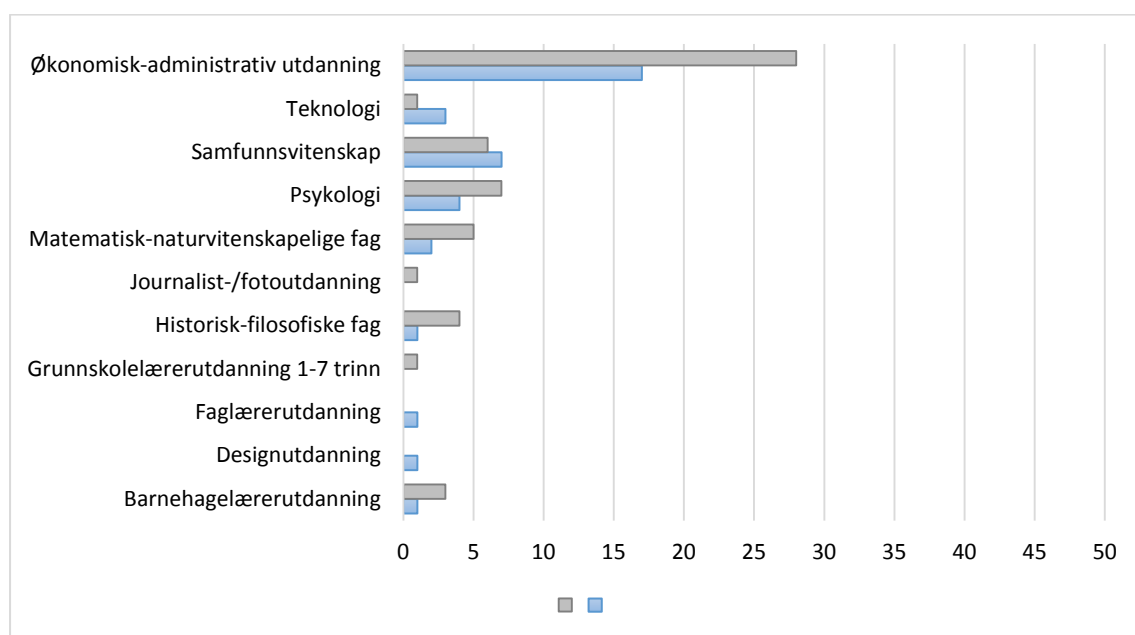
Figurene nedenfor viser omfanget av studentmobilitet fra Norge til henholdsvis Hong Kong og Kina i samme tidsperiode, fordelt på fagområder. Flest studenter har reist innenfor økonomiske fag og innenfor historisk-filosofiske fag, mens det er relativt få som reiser innenfor matematisk-naturvitenskapelige fag, hvor flere av fagområdene identifisert som satsingsområder i Panoramastrategien, ligger. Når det gjelder Hong Kong, reiser flest studenter fra økonomisk-administrative fag. Blant annet BI sender svært mange studenter til institusjoner i Hong Kong.

Det er relevant å se på utveksling til Hong Kong separat av flere grunner. Hong Kong var frem til 1997 britisk koloni, og systemet for høyere utdanning utviklet seg parallelt med systemet i Storbritannia. Inntil 2012 var derfor utdanningssystemet organisert etter britisk mønster. Institusjonene i Hong Kong har mer autonomi enn på fastlandet, og blir styrt av den uavhengige institusjonen The University Grants Commission (UGC). Selvstyremyndighetene i Hong Kong fordeler midler til institusjonene gjennom UGC, men kan ikke direkte gripe inn i hva den enkelte institusjon foretar seg. Institusjonene i Hong Kong er svært internasjonalt orientert og engelsk er det vanligste undervisningsspråket. Andelen av internasjonale studenter ligger på omkring ti prosent av det totale antall studenter.⁶

⁶ SIU (2012). *Landrapport Kina*. Rapportserie 02/2012

Figur 1 Studentmobilitet til Kina fordelt på fagområder, 2016 og 2017.

Figur 2 Studentmobilitet til Hong Kong fordelt på fagområder, 2016 og 2017.

PROBLEMSTILLINGER

Hovedformålet med undersøkelsen er å identifisere muligheter og hindringer for økt studentmobilitet fra Norge til Kina. Sentrale tema for å belyse dette er:

- ◆ **Hvilke målsetninger og strategier norske institusjoner har for samarbeid med Kina**
 - Har institusjonene utviklet strategier eller virkemidler for samarbeid?
 - Er dette i tilfelle formidlet nedover i organisasjonen?
- ◆ **Utvekslingsavtalene norske institusjoner har med kinesiske institusjoner**
 - Hvilke avtaler eksisterer, og hvordan brukes disse?
 - Er det et ubenyttet potensial i avtalene, og er det utfordringer knyttet til avtalene?
- ◆ **Hvilke institusjonelle, fagspesifikke eller andre forhold muliggjør eller forhindrer studentmobilitet?**
 - Hva skyldes den relativt lave studentmobiliteten innenfor STEM⁷-fagene?
 - Hva gjøres ved institusjonene for å tilrettelegge for og informere om mobilitet til Kina, og hvordan er interessen blant studentene?
- ◆ **Hva må til for å styrke samarbeidet og øke studentmobilitet til Kina?**

⁷ Science, Technology, Engineering, Mathematics

METODISK TILNÆRMING

Datagrunnlaget i rapporten er basert på intervjuer med 22 informanter ved til sammen 11⁸ institusjoner. Ved de 11 institusjonene intervjuet vi 16 sentralt plasserte internasjonale koordinatorene, enten leder for internasjonalt samarbeid eller seniorrådgiver med ansvar for utdanningssamarbeid med Kina. Ved én av institusjonene har vi i tillegg intervjuet viserektor for forskning og internasjonalisering. Fem av informantene er vitenskapelige ansatte ved fagmiljøer som enten har et solid samarbeid med kinesiske institusjoner og har sendt ut mange studenter, eller fagmiljøer med potensiale for økt studentmobilitet.

Vi hadde to utvalgskriterier for valg av institusjoner og informanter. For det første ønsket vi variasjon i omfang av studentmobilitet til Kina, og for det andre variasjon i fagområder. Vi inkluderte alle institusjoner med et omfattende forsknings- og utdanningssamarbeid med kinesiske institusjoner og relativt sett høy grad av studentmobilitet til Kina, og valgte i tillegg enkelte institusjoner som har kommet kortere i utdanningssamarbeidet. På denne måten kunne vi få innsikt i hvilke barrierer som finnes for økt utdanningssamarbeid med Kina. Samtidig ville intervjuene med erfarne institusjoner gi oss innsikt i hva som fungerer godt og hvilke forutsetninger som må være til stede for å lykkes med samarbeidet og utvekslingen, samt identifisere utfordringer i et slikt samarbeid.

Basert på disse kriteriene ble følgende institusjoner valgt ut:

- ◆ Universitetet i Oslo (UiO)
- ◆ Universitetet i Bergen (UiB)
- ◆ Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)
- ◆ Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, campus Trondheim og Ålesund
- ◆ Universitetet i Agder (UiA)
- ◆ OsloMet - storbyuniversitetet
- ◆ Høgskolen på Vestlandet (HVL)
- ◆ Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN)
- ◆ Norges handelshøyskole (NHH)
- ◆ Handelshøyskolen BI
- ◆ Nansensenteret (NERSC)

Vedlegg 1 oppsummerer Kina-samarbeidet ved hver av institusjonene som inngår i denne undersøkelsen. Vi la i intervjuene ikke opp til en fullstendig kartlegging av samarbeidsavtalene ved hver enkelt institusjon, men heller å få en innsikt i omfang og type samarbeid ved institusjonene.

⁸ Ved én av institusjonene, har vi inkludert to campuser, NTNU Trondheim og NTNU Ålesund

Nedenfor presenteres de mest sentrale funnene fra studien.

Institusjonenes mål og strategier for samarbeid med Kina

Institusjonene har i liten grad spesifisert strategier for enkeltland i overordnede internasjonaliseringsmål og -strategier. To institusjoner har nylig utviklet konkrete tiltaksplaner som skal styrke samarbeidet, mens flere institusjoner har identifisert kinesiske partnerinstitusjoner som strategisk viktige samarbeidspartnere. De internasjonale avdelingene får i liten grad føringer fra sentralt hold om å prioritere og promotere enkeltland. Enkelte av institusjonene viser imidlertid til at de følger opp målsetningene i Panoramastrategien.

Avtaler

Faglig samarbeid mellom norske og kinesiske forskningspartnere er utgangspunkt for de fleste samarbeidsavtaler. Avtalene er derfor oftest etablert på fakultetsnivå, og løftes gjerne til institusjonsnivå dersom flere fagmiljø er interessert i samarbeid med samme institusjon. Spesialiserte høyskoler innenfor økonomifagene har først og fremst institusjonsavtaler om studentutveksling. Undersøkelsen indikerer at det er relativt mye kortvarig studentmobilitet til Kina som ikke kommer fram av DBH-dataene.

Undersøkelsen tyder på at det er ressurskrevende å opprettholde og vedlikeholde relasjoner og aktiviteter. Å sørge for aktivitet i avtalene avhenger i stor grad av fagmiljøenes innsats.

Hindringer

Mangel på relevante engelskspråklige emner er den hindringen som er helt klart mest fremtredende på tvers av institusjonene. Det er spesielt utfordrende å finne relevante engelskspråklige emner innenfor naturfag, matematikk, teknologi og ingeniørfag.

Strukturen ved enkelte studieprogram er også en hindring for studentutveksling, særlig ved enkelte profesjonsstudier eller ingeniørfag.

Interessen for Kina blant studentene ser ut til å være begrenset. Særlig innenfor STEM-fagene er de mobile studentene mest interessert i å reise til engelskspråklige land, hvor de føler mindre usikkerhet om emner vil bli godkjent og dekke nødvendig pensum.

Lavt antall innreisende kinesiske studenter er et hinder for utsending av norske studenter på en del avtaler ettersom det ligger et krav om balanse i mobiliteten i avtalene. Finansieringsmuligheter er en forutsetning for flere kinesiske studenter, og flere har påpekt at bortfall av kvoteordningen har vært uheldig.

Praksisopphold i Kina ser ut til å fungere godt for noen, mens andre har møtt hindringer som ser ut til å være særskilte for Kina, som strenge regler for å arbeide i barnehage og sykehus samt språkutfordringer.

Forslag til tiltak for å styrke samarbeidet og øke studentmobilitet til Kina

På institusjonsnivå

Samarbeidet må **forankres til topps ved partnerinstitusjonene**. Formalisering av samarbeidet på institusjonsnivå er særlig viktig i Kina for å sørge for gode prosesser og kommunikasjon nedover i organisasjonen, og for å sikre god ivaretagelse av norske studenter på mobilitetsopphold. Enkelte steder må samarbeidet forankres på institusjonsnivå for at innreisende studenter skal få finansiering av egen institusjon for opphold i Norge.

Flere norske studieprogram bør tilrettelegges bedre for utveksling. Til tross for at det er et nasjonalt mål å tilrettelegge for utveksling er det fortsatt studieprogram som i liten grad legger til rette for studentmobilitet. Flere studieprogram har nylig tilrettelagt bedre ved å legge inn et semester med frie studiepoeng og å åpne for nettkurs i utvekslingsperioden.

Bedre koordinering av informasjonsarbeidet slik at både internasjonal avdeling og fagmiljøene promoterer studentutvekslingsmulighetene direkte overfor studentene. Faglig ansatte bør være navet i arbeidet med å motivere studentene.

Flere institusjoner har **løst utfordringen med mangelen på relevante emner på engelsk** ved å søke SIU-støtte til utvikling av engelske emner i samarbeid med partnerinstitusjonen. Dette er et virkemiddel som har vist seg å lykkes godt, og som flere institusjoner kunne dratt nytte av.

På nasjonalt forvaltningsnivå (SIU)

Opprette studentstipend for områdene som er omfattet av Panoramastrategien.

Opprette nye lavterskelmidler. Eksisterende støtteordninger til forberedende besøk til Kina bør videreføres. I tillegg uttrykker flere utdanningsinstitusjoner ønske om midler med enda lavere terskel for å starte kommunikasjon og samarbeid med potensielle kinesiske partnere om utdanningssamarbeid.

Opprette øremerkede vedlikeholdsmidler for å opprettholde samarbeid og øke aktivitet.

Bidra til informasjonsmøter for studentene for å løfte interessen for Kina.

På nasjonalt policy-nivå (KD)

Vurdere å gi resultatbasert uttelling for kortere mobilitetsopphold enn 3 måneder for å stimulere til mer mobilitet og interesse for Kina.

Oppfordre kinesiske myndigheter til å styrke finansieringsordningene for utreisende studenter.

Tydeliggjøre forventninger om akademisk frihet for å sikre faglig kvalitet på utdanningssamarbeid og øke norske faglig ansattes interesse for samarbeid.

2. MÅLSETNINGER OG STRATEGIER FOR SAMARBEID MED KINESISKE INSTITUSJONER

KINA I SENTRALE STRATEGIER OG HANDLINGSPLANER

Institusjonene har i varierende grad utviklet målsetninger og strategier for forsknings- og utdanningssamarbeid med Kina. Selv om flere understreker betydningen av Kina-samarbeid, har ingen av institusjonene Kina-samarbeid eksplisitt nedfelt i sine overordnede strategier.

Fra intervjuene med internasjonale koordinatorene får vi inntrykk av at institusjonene stort sett har mer overordnede internasjonaliseringsmål og –strategier, og at det i liten grad spesifiseres enkeltland i disse strategiene. Ved enkelte institusjoner forteller informanter at de har kommet frem til at det er mer hensiktsmessig for dem å ha en generell strategi fremfor å spesifisere enkeltland og strategier for disse, ettersom det gir mer fleksibilitet. Et par institusjoner oppga også at de mener de er for små til å skulle satse på enkeltland.

Blant flere institusjoner kommer likevel betydningen av Kina som samarbeidspartner frem på andre måter, som konkrete handlingsplaner med tiltak som skal styrke samarbeidet med Kina, gjennom omfanget av samarbeidsaktiviteter, og gjennom satsing på bredt samarbeid med strategisk viktige partnerinstitusjoner i Kina. Det er likevel ingen som benytter institusjonsspesifikke virkemidler eller insentiver for økt Kina-samarbeid, selv om enkelte nevner at de kunne brukt egne stipendmidler mer strategisk.

Ved flere institusjoner understreker også koordinatorene at det er en prioritering å følge opp målsetningene i Panaromastrategien og at det er et mål å øke studentmobilitet til BRIKS-land. Det gjelder blant annet ved HSN, OsloMet og UiT. Flere institusjoner utpeker også kinesiske enkeltinstitusjoner som særlig strategisk viktige partnere for dem, og har et bredt omfang aktiviteter med disse. For eksempel identifiserer NTNU intensjonsavtalen med Joint Research Center on Sustainable Energy ved Shanghai Jiaotong University som sin viktigste intensjonsavtale, mens BI legger særlig vekt på utdanningssamarbeidet med Fudan University School of Management i Shanghai.

Selv om samarbeid med Kina ikke er nevnt eksplisitt i institusjonenes overordnede mål- og strategidokumenter, arbeider flere institusjoner med å konkretisere planer for samarbeid. Enkelte av institusjonene som har fusjonert de siste årene, arbeider med å utvikle nye planer for internasjonalisering (bl.a. HVL). Flere av informantene forteller også at institusjonene har planer om å utvikle mer konkrete planer i etterkant av delegasjonsreisen til Kina i april 2018.

UiO og UiB har kommet et stykke lenger i arbeidet med å utvikle konkrete handlingsplaner for samarbeid med Kina enn de andre institusjonene. UiB vedtok en handlingsplan for universitetets satsning for samarbeid med Kina i april 2018. UiB har som mål å ha et ledende utdannings- og utvekslingstilbud med Kina og å være ledende i Norge på forskningssamarbeid med Kina. Innsatsområder inkluderer blant annet å opprette en studieadministrativ ressurs med kompetanse på Kina, og å etablere systemer for kunnskaps- og erfaringsformidling mellom fakultetene om utdanningssamarbeid med Kina, der Norwegian China Law Centre gis en koordinerende rolle. Videre har UiB en ambisjon om et tettere samarbeid med andre norske institusjoner om Kina-samarbeid. UiB har vært i kontakt med blant annet HVL og NHH i den forbindelse. NHH oppgir at de ser store

fordeler med å være assosiert med en større institusjon i arbeidet med Kina. Med handlingsplanen ønsker UiB blant annet å knytte forskning og studentutveksling bedre sammen.

UiO skal videreføre arbeidet med å følge opp prioriterte land i Panoramastrategien, og har nylig vedtatt en tiltaksplan for å styrke samarbeidet med institusjoner i Øst-Asia. I forbindelse med arbeidet med planen har universitetet kartlagt eksisterende Kina-samarbeid ved hele institusjonen. Tiltaksplanen konsentrerer seg i første fase om Kina, der arbeidsgruppen anser at det er et betydelig potensial og behov for å iverksette tiltak relativt raskt. For det første skal UiO etablere to til tre strategiske partnerskap i Kina, som kan bestå av for eksempel tverrfaglig forskningssamarbeid, felles forskings- og undervisningsaktiviteter, forskerutdanning og økt studentutveksling per år. UiO ønsker å styrke profilering og bruk av Nordisk Senter i Fudan. Videre ønsker UiO å knytte Øst-Asia-satsingen til UiOs tverrfakultære satsinger UiO Norden, UiO energi og UiO livsvitenskap.

PROMOTERING AV KINA SOM UTVEKSLINGSLAND?

Et av undersøkelsesspørsmålene for denne studien handler om i hvilken grad institusjonenes strategier og mål angående Kina-samarbeid oppfattes nedover i institusjonene. Én indikator på dette er i hvilken grad internasjonal seksjon/avdeling promoterer Kina som utvekslingsland overfor studentene.

Vi får inntrykk av at de internasjonale avdelingene i liten grad får føringer fra sentralt hold om å prioritere og promotere Kina spesielt som utvekslingsland. Et flertall av de internasjonale koordinatorene forteller at de oppfordrer til studentmobilitet uten å promotere enkeltland. Noen av de internasjonale koordinatorene opplyser at de har fått føringer om å følge opp mobilitet til Kina i tråd med målsetningene i Panoramastrategien, men at de ikke prioriterer enkelte land innenfor strategien mer enn andre i informasjons- og promoteringsarbeidet.

Ved en rekke av institusjonene oppgir imidlertid våre informanter ved internasjonal avdeling at de ikke oppfatter at ansvaret for promotering av studentmobilitet overfor studentene ligger hos dem. Dette gjelder særlig breddeuniversitetene og de bredt anlagte høyskolene. De viser til at dette arbeidet må skje på fagmiljø- eller fakultetsnivå. Kun ett av breddeuniversitetene (UiT) og en av høyskolene (HSN) oppgir at de arbeider aktivt mot fakultetene/fagmiljøene for at de skal promotere studentmobilitet til Kina.

I hvilken grad fagmiljø-/fakultetsnivå promoterer Kina som utvekslingsland har vi svært begrenset empiri for å vurdere, ettersom vi kun har gjennomført et lite antall intervjuer på disse nivåene. De få administrativt ansatte som vi snakket med på fakultetsnivå, promoterer i liten grad Kina framfor andre land. De faglig ansatte vi snakket med som er tett involvert i utdanningssamarbeid med Kina gjennom studieprogrammet de jobber på, promoterer derimot Kina svært aktivt. De opplever at de har en nøkkelrolle for å inspirere studentene til å dra på utveksling til Kina.

3. STATUS OG BRUK AV UTVEKSLINGSAVTALER MED KINESISKE INSTITUSJONER

I dette kapitlet ser vi nærmere på utvekslingsavtalene norske institusjoner har med kinesiske institusjoner. Vi har blant annet undersøkt hvordan slike avtaler kommer i stand, hva som er innholdet i avtalene og hvordan avtalene brukes. Vi har også undersøkt om det er et ubenyttet potensial for økt studentmobilitet i avtalene, og om det er noen utfordringer knyttet til avtalene.

HVA SLAGS AVTALER FINNES OG HVORDAN BRUKES DE?

TYPER AVTALER

Mange av avtalene som etableres, er generelle avtaler som omfatter både utveksling, forsknings- og utdanningssamarbeid. På institusjonsnivå kalles slike generelle avtaler Memorandum of Understanding (MOUs). I tillegg er det rene studentutvekslingsavtaler, både på fakultetsnivå eller tilsvarende, og på institusjonsnivå. De ulike avtalene spesifiserer som oftest hvor mange studenter institusjonene forplikter seg til å ta imot. Spesialiserte høyskoler innenfor økonomifagene, som BI og NHH, i tillegg til NTNU campus Ålesund, som i hovedsak sender studenter til Kina innenfor fagkretsene økonomi, business og markedsføring, har først og fremst avtaler om studentutveksling. Ved disse institusjonene tar sentraladministrasjonen i større grad initiativ til å etablere og administrere utvekslingsavtaler, i dialog med administrativt ansatte ved de kinesiske partnerinstitusjonene. NHH opplyser om at utdanningsutvalget, som er sammensatt av fagstab, administrativt ansatte og studenter, har det formelle ansvaret for å utforme utdanningssamarbeid.

Gjennom intervjuene har det kommet frem at avtalene oftest har kommet i stand som følge av et faglig samarbeid mellom norske og kinesiske forskningspartnere.⁹ Ved breddeuniversitetene og flere av høyskolene ser avtalene som utgår fra slike faglige samarbeid ut til først og fremst å etableres på fakultetsnivå eller tilsvarende. Avtalene blir imidlertid løftet til institusjonsnivå dersom flere fakulteter er interessert i samarbeid med samme institusjon (gjelder blant annet ved UiB og UiO).

BRUK AV AVTALENE OG POTENSIALE

For å kunne gi en presis oversikt over i hvilken grad potensialet i avtalene utnyttes trenger vi, i tillegg til informasjon om antall gjennomførte mobiliteter (som finnes i DBH), informasjon om antall mobiliteter hver enkelt avtale åpner for. Dette har vi imidlertid ikke fullstendig oversikt over, men i intervjuene gir de fleste institusjonene uttrykk for at det er ubenyttet potensiale i avtalene de har. Flere av institusjonene opplyser at de ikke har sendt så mange studenter til Kina som ønskelig de siste årene, og at det ved flere avtaler kun er én student som reiser en gang i blant. Data fra DBH

⁹ Det er også flere institusjoner som forteller at det har kommet i stand avtaler i kjølvannet av Utforsk-prosjekter og andre SIU-finansierte program.

viser at for en hel del avtaler er det kun én eller to studenter i året som sendes ut, og det er rimelig å tro at mange av avtalene gir rom for å sende ut flere.

For noen av institusjonene i undersøkelsen er situasjonene annerledes, ettersom de fyller alle plassene på enkelte av sine avtaler med kinesiske institusjoner, og benytter dermed fullt ut de mulighetene som ligger i disse avtaler. Blant annet opplyser BI, UiB, Høgskolen på Vestlandet og NHH at de på noen avtaler har flere søkere enn de har plasser til. Når det gjelder disse avtalene kan det være en mulighet å øke den utgående mobiliteten ved å øke antallet plasser i avtalene. Flere av institusjonene oppgir at de ønsker å undersøke muligheten for å øke antallet plasser i avtalene som blir fullt utnyttet, heller enn å etablere avtaler med nye samarbeidspartnere.

UTFORDRING: OPPFØLGING OG VEDLIKEHOLD AV AVTALENE

Det går fram av intervjuene at det eksisterer en del passive avtaler mellom kinesiske institusjoner og norske institusjoner, særlig ved breddeuniversitetene. En passiv MOU innebærer at det verken foregår studentutveksling, forsknings- eller utdanningssamarbeid mellom institusjonene i avtalen. En av våre informanter peker på at det har vært mye nasjonal oppmerksomhet om det å *etablere* samarbeidsavtaler med kinesiske institusjoner, men at trykket på å *vedlikeholde* avtalene og *sørge* for at det skjer aktivitet innenfor disse ikke er like stort, og at dette arbeidet er krevende.

Det ser ut til å være flere årsaker til at arbeidet med å vedlikeholde avtalene og sørge for aktivitet er krevende. For det første er det flere som forteller at arbeidet med kommunikasjonen og kontakten med partnerinstitusjonen er ressurskrevende. Det handler både om at det ofte kan ta lang tid og kreve mye purring å få kontakt, men også at forhandlinger om innhold i avtaler, og det å hevde og stå inne for institusjonens/norske interesser, kan være ressurskrevende. En av våre informanter peker på at Kina er særlig utfordrende ettersom det ikke eksisterer full akademisk frihet på alle fagområder, og at det til tider fordrer særlig grundige forhandlinger, særlig når det gjelder utdanningssamarbeid.

Mange av institusjonene opplever med andre ord at selve *driften* av samarbeidet og relasjonen over tid krever mye engasjement og reisevirksomhet. Flere informanter opplever at det er manglende bevissthet nasjonalt om hvor ressurskrevende det er å vedlikeholde et slikt samarbeid, og at det burde være satt av egne midler nasjonalt opp mot dette arbeidet:

Man må tenke på hvordan man kan holde ting i gang også etter at det er kommet i gang. Tenker at det først og fremst er et nasjonalt anliggende – universiteter har ikke penger til å prioritere slik. Det krever innsats å holde noe vedlike. Kina er utfordrende, det krever en del innsats for å få til gode ting.

Faglig ansatt, breddeuniversitet

Sentralt plasserte internasjonale koordinatorene ved breddeuniversitetene og de bredt anlagte høyskolene peker også på fagmiljøene ved egne institusjoner når vi spør dem hvorfor avtalene er passive. Det er fagmiljøene som må fylle avtalene med aktivitet. Dersom fagmiljøene ikke tar en aktiv rolle er det utfordrende å opprettholde avtalene.

Følgende sitat illustrerer fagmiljøenes betydning:

Vi har jevnlig oppfølging av porteføljene og ser avtaler der det ikke har vært aktivitet. Noen avtaler blir bare papiravtaler der vi hadde intensjoner, men de rette personene har ikke blitt koblet på, vi klarer ikke å promotere partnerinstitusjonen godt nok.

Internasjonal koordinator, breddeuniversitet

For at fagmiljøene skal kunne fylle avtalene med aktivitet må de ha kjennskap til avtalene som institusjonene har. Ettersom vi kun har intervjuet et lite utvalg faglig ansatte har vi ikke grunnlag for å konkludere om dette, men basert på de internasjonale koordinatorenes vurderinger får vi inntrykk av at fagmiljøenes kjennskap til avtalene er svært varierende. Det gjelder både spesifikke avtaler og mulighetene for studentmobilitet gjennom avtalene. Fagmiljøene som har tatt initiativ til eller vært sterkt involvert i å etablere avtalene har naturlig nok god kjennskap til de ulike avtalene som er etablert med kinesiske institusjoner.

Flere koordinatorene peker på at studieprogram som har egne avtalesider på nett ofte ikke har sentrale avtaler listet opp blant disse. Det kan enten være tegn på at fagmiljøene ikke kjenner til avtalene, eller at de velger ikke å aktivt informere om avtalene. I etterkant av fusjonene i UH-sektoren er det også flere koordinatorene som forteller at ulike fakulteter/campusene ofte har lite kunnskap om avtalene som ligger på de andre fakultetene/campusene.

Hvordan avtalen er forankret hos partnerinstitusjonen, har også en innvirkning på oppfølging av avtalene. En av informantene oppgir at det er hensiktsmessig å få kontakt med fagpersoner på et fakultet dersom man har fakultetsavtaler med store universiteter, men at det samtidig er veldig sårbart dersom denne personen for eksempel skifter stilling. Samarbeidet og kommunikasjonen mellom institusjonene ser ut til å være mer robust dersom avtaler er signert på institusjonsnivå, i tillegg til at avtalene er eid av fakultetene.

4. HINDRINGER FOR STUDENTMOBILITET TIL KINA

I dette kapitlet presenterer vi det vi oppfatter som hovedbarrierene for studentmobilitet til Kina, slik de fremgår av datamaterialet.

MANGEL PÅ ENGELSKSPRÅKLIGE EMNER

En utfordring vi ser på tvers av de fleste institusjonene, og den barrieren som er helt klart mest fremtredende i intervjuer med institusjonene, er mangelen på relevante engelskspråklige emner. Mange av informantene fremhever det begrensede tilbudet av relevante emner på engelsk i Kina sammenlignet med andre land, som hovedårsaken til at relativt sett få studenter reiser på utveksling til Kina.

Spesielt utfordrende er det å finne relevante engelskspråklige emner innenfor naturfag, matematikk, teknologi og ingeniørfag. NTNU Campus Ålesund trekker frem at få ingeniørfag tilbys på engelsk, og at det i liten grad finnes emner som passer inn i studieprogrammene. Forskningssamarbeid er lettere å få til fordi engelsk er arbeidsspråket, mens utveksling på bachelornivå på teknologifag er svært vanskelig. En faglig ansatt ved UiB peker i intervjuet på at samfunnsvitenskapelige fag har flere tilbud som er tilgjengelig på engelsk enn de naturvitenskapelige, og at kursene er av en art som er lettere å tilby norske studenter.

Det ser ut til å være et bedre tilbud av engelskspråklige emner innenfor fagområdene økonomi, business og markedsføring. Både BI, UiA og NTNU Campus Ålesund (businessfag) understreker at det er et godt tilbud på engelsk. Sammenlignet med andre fagområder fremstår det relativt «enkelt» å sende ut studenter innenfor disse fagområdene, både fordi det er et bredere tilbud av emner på engelsk, og fordi Kina er interessant fra et businessperspektiv. Ved NTNU Ålesund ser de fordelen med kinesiske businessprogram som er tilpasset internasjonale studenter, men samtidig er det en ulempe ved slike program at studentene blir mindre kjent med lokale studenter og kultur. Ifølge informanten fra NHH er imidlertid kurstilbudet på engelsk i Kina utenfor Hong Kong ikke særlig bredt. Også BI understreker at det er enklere å finne relevante engelskspråklige emner i Hong Kong, i tillegg til at den akademiske kalenderen er lik som i Norge. Det samme kommer i frem i intervjuer med faglig mer bredt anlagte institusjoner. Det er likevel først og fremst studenter fra økonomisk-administrative fag som reiser til Hong Kong.

Selv om mangel på engelskspråklige emner er en utfordring, påpeker flere institusjoner at det har vært en positiv utvikling de siste årene. UiO understreker at det ikke er lenge siden tilbud av engelskspråklige emner var nærmest ikke-eksisterende, med enkelte unntak som Fudan University. Nå er det stadig flere institusjoner som har informasjon på engelsk og som tilbyr engelskspråklige program.

I tillegg til mangelen på engelskspråklige emner, nevnes språkutfordringer også som en utfordring. Noen institusjoner påpeker at kvaliteten på språket i undervisningen på en del av de emnene som gis på engelsk, har vist seg å ikke være god nok, og understreker at det er svært viktig å sjekke nøye på forhånd at både undervisning, kursmateriell og eksamen er på engelsk. Språkutfordringer nevnes også i forbindelse med praksisopphold. OsloMet, som har solid erfaring med praksismobilitet til Kina innenfor sykepleie- og barnehagelærerutdanningen, opplyser at de ansatte i barnehagene ikke

snakker engelsk og at det derfor ble vanskelig å fylle kravene for praksisopphold siden studentene ikke kunne kommunisere med de ansatte. HSN har løst dette ved at studentene har med seg tolker i praksis i barnehager og skoler, noe som ser ut til å ha fungert godt.

STUDIEPROGRAMMENES STRUKTUR

Det er stor variasjon mellom studieprogram med tanke på hvor enkelt det lar seg gjøre å få til utveksling. Mange av institusjonene peker på at studieprogram må tilrettelegges slik at det er mulig å reise ut og at det må være enkelt å få godkjent fag.

De norske studieprogrammene legger en del føringer for hvilke muligheter studentene har til utveksling. En rekke studieprogram er blant annet styrt av rammeplaner, noe som betyr at det er særlig strenge krav til innhold i emnene som tas i utlandet og det er krevende å få forhåndsgodkjent kurs. Denne utfordringen gjelder generelt for internasjonalisering, men kanskje særlig for land som Kina, hvor det er lite som foregår på engelsk og det er mer krevende å finne fag som matcher kravene i Norge.

Særlig profesjonsstudier og ingeniørutdanninger er ofte lite tilrettelagt for utveksling grunnet lite fleksibel struktur og strenge krav til innhold. I tillegg til mangel på relevante engelskspråklige emner oppgis studieprogrammene struktur som den viktigste årsaken til at ikke flere studenter reiser ut innenfor STEM-fagene. Også kravet om praksis ved siden av undervisningen på noen studieprogrammer, gjør det krevende å tilrettelegge for utveksling.

Flere institusjoner har arbeidet med å tilrettelegge studieprogrammene bedre for mobilitet. Et eksempel er Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved UiO, som nylig har gjort en omlegging av oppbygningen av hele bachelorprogrammet og tilrettelagt for et semester med frie studiepoeng. Dette skal gjøre det enklere for studentene å få til et studieopphold i utlandet. En informant fra fakultetet håper dette bidrar til økt mobilitet og venter å se resultater av omleggingen fra høsten 2018. Også HVL arbeider med å gjøre strukturen på profesjonsstudier mer fleksibel for slik å tilrettelegge for mobilitet på tre måneders varighet eller mer.

Flere av institusjonene som har profesjonsfag påpeker at selv om de jobber med å tilrettelegge bedre for mobilitet, kan opphold utover tre måneder være for ambisiøst på en del studieprogram. Det gjelder særlig profesjonsutdanninger som er sterkt regulert, som for eksempel sykepleieutdanning som er regulert av nasjonal rammeplan og EU-direktivet om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. Både ved HVL og OsloMet ble dette poenget trukket fram. Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier ved OsloMet ser at tre måneder er lettere å få til enn fem måneder, også fordi studentene ofte ikke ønsker å være lenge borte.

HSN forsøker å legge til rette for mobilitet på bachelor på STEM-fagene ved at obligatoriske emner kan tas som nettundervisning. Ved institusjonen er femte semester tilrettelagt for utveksling, blant annet ved at studentene kan følge matematikk på nett mens de er på utveksling.

MANGLENDE INTERESSE BLANT STUDENTENE

Intervjuer med både faglig ansatte og internasjonale koordinatore tyder på at interessen for Kina blant studentene generelt er relativt begrenset. Få studenter oppsøker koordinatorene fordi de

ønsker informasjon om å reise til Kina. Flere institusjoner opplever at det er vanskelig å motivere studenter til å reise til Kina, og ifølge flere informanter har de som reiser ofte en spesiell interesse for landet.

Mangelen på interesse kan skyldes flere ting. Flere informanter tror det handler om usikkerhet om boforhold og undervisning, mens andre peker på at Kina konkurrerer med andre mer populære destinasjoner. Informantene forteller at andre destinasjoner som Europa, USA, Canada og Australia er svært populære og er vanskelig å konkurrere mot, til tross for at noen av koordinatorene opplyser at de oppfordrer til å velge andre land. Flere koordinatorene fremhever at særlig innenfor STEM-fagene er de mobile studentene mest interessert i å reise til engelskspråklige land, hvor de føler mindre usikkerhet om hvorvidt emner vil bli godkjent og dekke nødvendig pensum.

Å redusere denne usikkerheten kan bidra til å øke interessen. Informantene understreker derfor betydningen av at studentene får informasjon om mulighetene for et studieopphold i Kina og hva det innebærer tidlig i studieprogrammet.

Vi får imidlertid inntrykk av at informasjonsarbeidet om utveksling til Kina i liten grad er satt i system ved institusjonene. Det er få av institusjonene som fra sentralt hold promoterer de kinesiske avtalene og mulighetene for studentutveksling som ligger i disse direkte overfor studentene. Mange av de internasjonale koordinatorene viser til fakultetene og fagmiljøene for dette arbeidet. Blant de institusjonene som driver informasjonsarbeid direkte mot studentene fra sentralt hold er det også flere som forteller at de er litt forsiktige med å promotere utveksling til Kina sterkt overfor studentene. De mener at studentene som reiser til Kina bør være særlig motiverte og selvstendige fordi det ofte kan være praktiske og andre utfordringer knyttet til utvekslingsoppholdet. Vår oppfatning er derfor at det ved mange institusjoner er opp til fagmiljøene og fakultetene å sørge for at studentene er orienterte om hvilke utvekslingsmuligheter som eksisterer, og at det varierer i hvilken grad disse nivåene har full oversikt over mulighetene, og i hvilken grad de aktivt informerer studentene om disse.

Samtidig er det interessant å merke seg at flere av institusjonene har sett en økt interesse for Kina blant studenter den siste tiden. Noen av institusjonene merker en økt interesse for Hong Kong, og BI har blant annet styrket samarbeidet med institusjoner i Hong Kong for å møte interessen blant studentene. Det er også interessant å merke seg at UiO har sett en markant økning i søkertallet for bachelorprogram i kinesisk det siste året.

ANTALL INNREISENDE STUDENTER BEGRENSER ANTALL UTREISENDE STUDENTER

Det er ikke bare antall plasser spesifisert i avtalene som setter et tak på hvor mange norske studenter som kan reise til Kina. Antall innreisende studenter fra Kina setter også en begrensning. I de fleste avtaler ligger det et krav om at det skal være balanse i antall inn- og utreisende studenter innenfor en bestemt tidsperiode. Det betyr at både for å kunne benytte seg av de plassene som en avtale legger til rette for, og for å kunne øke antall plasser i en avtale, er man avhengig av at man tar imot et tilsvarende antall kinesiske studenter. Ved UiB nevnes for eksempel avtalen med Fudan universitetet i Shanghai. UiB skulle gjerne sendt ut flere studenter på denne avtalen, men ettersom de har mottatt få kinesiske studenter gjennom avtalen de siste årene, lar ikke det seg gjøre.

Flere av informantene opplyser at manglende gjensidighet i studentutvekslingen er en hindring for økt studentmobilitet til Kina. I 2016 var den totale balansen mellom norske utreisende studenter (190) og kinesiske innreisende (181) god, mens det var en høyere andel kinesiske innreisende (218) enn norske utreisende (140) i 2017. Det ser likevel ut som det er behov for å øke andel kinesiske studenter i de avtalene som norske studenter er mest interessert å reise ut på.

Undersøkelsen gir ikke et entydig svar på hvorfor det ikke er flere kinesiske studenter som drar på utveksling til Norge. Internasjonale koordinatorene ved fire av institusjonene i undersøkelsen pekte på økonomi som forklaringsfaktor, og at det mangler gode finansieringsordninger for kinesiske studenter utover Utforsk eller lignende program. Samtidig peker en annen informant på at mange kinesiske studenter har bedre råd enn studenter fra andre partnerland, og mener at det heller handler om at Norge konkurrerer med en rekke engelskspråklige land om de kinesiske studentene.

UTFORDRINGER MED PRAKSISMOBILITET

Flere av institusjonene i undersøkelsen har eller har hatt praksismobilitet i Kina på enkelte av sine studieprogrammer. Det gjelder blant annet barnehageutdanningen ved HVL, siviløkonomstudiet ved BI og NHH, lærer- barnehagelærer- og sykepleierutdanningen ved OsloMet og barnehagelærer, økonomi og sivilingeniør ved HSN. Flere institusjoner har fått midler gjennom InternAbroad, som skal tilrettelegge for økt bruk av internasjonal praksismobilitet for studenter fra Norge.

Praksis i Kina ser ut til å fungere godt for noen, mens andre har møtt hindringer som ser ut til å være særskilte for Kina.

Ved OsloMet har den største andelen studentmobilitet til Kina tidligere vært praksismobilitet ved barnehagelærer- og sykepleierutdanningene. Strengt regler for hvem som kan arbeide i barnehage og sykehus i Kina har imidlertid vært til hinder for at studentene kan delta aktivt og få reell praksis. Studentene har derfor i hovedsak observert i løpet av praksisperioden. Denne typen praksismobilitet er avsluttet blant annet fordi kravene til praksis ikke ble oppfylt. Barnehagelærerutdanningen tilbyr nå studentutveksling med emner tilsvarende emnene de ville tatt hjemme, i kombinasjon med noe observasjon i barnehager på universitetsområdet.

Språk er også en utfordring. Innenfor barnehageutdanningene og sykepleierutdanningene har praksisstudentene opplevd at de ikke kan kommunisere med kollegaer eller brukere. Det er også nevnt andre praktiske utfordringer, blant annet å få visum til praksismobilitet. Enkelte institusjoner nevnte at det er utfordrende for studentene å kombinere praksis og undervisning, ett sted på grunn av all tiden som gikk med på å sitte i trafikk mellom universitetet og praksisplassen.

Samtidig melder flere av informantene om vellykket praksismobilitet i Kina. Undersøkelsen tyder på at praksisopphold i barnehager kan fungere godt dersom man finner de riktige samarbeidspartnerne. Høgskolen i Sørøst-Norge samarbeider med en organisasjon som lokaliserer barnehager for praksismobilitet, og en praksisrådgiver ved HSN besøker barnehagene. Som tidligere nevnt har disse studentene tilgang til tolker gjennom praksisoppholdet. Høgskolen på Vestlandet har også god erfaring med praksisopphold i barnehager i samarbeid med to kinesiske institusjoner. HVL sender hver høst 25 bachelorstudenter fra barnehageutdanningen på en måneds opphold gjennom

en av avtalene. Den andre avtalen innebærer at kinesiske studenter kommer til Bergen for feltarbeid i barnehager som del av masteroppgaven, mens norske studenter drar til Shanghai for å gjøre feltarbeid i kinesiske barnehager.

Flere av institusjonene understreker nytten av at studentene eksponeres for kinesisk arbeidsliv. HSN tilbyr praksismobilitet for handelshøyskolen og ingeniørfag gjennom InternAbroad i samarbeid med Huazhong University of Science and Technology næringspark. HSN fremhever at studentene får direkte innblikk i kinesisk hierarki og næringsliv, og at de kinesiske bedriftene får en gevinst ved å bli presentert for nye tenkemåter fra norske studenter. BI har en kombinasjon av fag og praksis gjennom internship i Fudan for siviløkonomstudenter på masternivå og opplever at kombinasjonen har vært vellykket. BI opplyser at studentene får tilbud om internship i bank, der de blir eksponert for kinesisk arbeidsliv, eller internship ved Veritas sitt lokale kontor. NHH tilbyr også praksismobilitet i Kina, men fortrinnsvis i norske bedrifter.

5. HVA MÅ TIL FOR Å ØKE STUDENTMOBILITET TIL KINA?

Både fagansatte og internasjonale koordinatorene tror det er potensiale for økt studentmobilitet innen flere fagområder. Flere institusjoner oppgir at de ønsker å øke mobiliteten både innenfor fagområder som allerede er godt representert blant de utreisende, og på fagområder som er dårligere representert, som STEM-fagene. Hva kan gjøres for å utnytte dette potensialet?

I dette kapitlet ser vi nærmere på hva som skal til for å øke studentmobiliteten til Kina. Vi har identifisert en rekke faktorer på institusjonsnivå, flere på nasjonalt forvaltningsnivå (SIU) og har også noen forslag på nasjonalt policy-nivå (KD). Vurderingene som presenteres her, er dels basert på institusjonenes egne vurderinger av hva som skal til, og dels våre egne vurderinger av hvordan man kan løse opp noen av de barrierene for utveksling som har blitt presentert i de foregående kapitlene.

PÅ INSTITUSJONSNIVÅ

Det fremgår av undersøkelsen at institusjonene selv kan gjøre mye for å øke studentmobiliteten.

AVTALENE BØR FORANKRES PÅ INSTITUSJONSNIVÅ

Flere av informantene understreket at selv om det er nødvendig at samarbeidsavtaler er forankret på fagmiljø/fakultetsnivå, er det helt nødvendig at de også forankres til topps ved samarbeidsinstitusjonene for å lykkes med studentmobilitet til/fra Kina. Kinesiske høyere utdanningsinstitusjoner er relativt hierarkiske, og formalisering av samarbeidet øverst ved institusjonene er nødvendig for å få tilstrekkelig legitimitet og gjennomslagskraft nedover i organisasjonen. Informantene har erfaring med at samarbeidene blir mer robuste når de er forankret på toppnivå, og at det bidrar til at prosesser og kommunikasjon mellom nivåer lenger nede i organisasjonene går glattere. En av informantene understreket at institusjonell forankring av avtalene er en forutsetning for at innreisende kinesiske studenter skal få finansiering av egen institusjon.

Flere av informantene fortalte også at mottaksapparatet for norske studenter ikke er optimalt ved en del kinesiske institusjoner. Gjennom å fremforhandle institusjonelle avtaler med tydelige krav og forventninger til mottaksapparatet kan man sørge for at studentenes mottakssituasjon er bedre ivarettatt. Dersom informasjon om mottakssituasjonen formidles til studentene, kan dette også bidra til at studentene opplever at det er trygge rammer rundt oppholdet, og gjøre tanken på et opphold ved den kinesiske institusjonen mindre fremmed. Enkelte av informantene har fortalt at det til tider kan være utfordrende å få den kinesiske partneren med på å inngå avtaler på institusjonsnivå.

PRIORITERE BESØK VED PARTNERINSTITUSJON FOR BÅDE FAGLIG OG ADMINISTRATIVT ANSATTE

De faglig ansatte vi intervjuet som har forsknings- eller utdanningssamarbeid med kinesiske kollegaer forteller at besøk til partnerinstitusjonen er viktig for å opprettholde og utvikle samarbeidet. Det samme gjelder administrativt ansatte som jobber direkte med studentutveksling – også disse opplever at besøk ved partnerinstitusjonen har lettet samarbeidet og kommunikasjonen rundt studentutvekslingen. Flere fortalte at det var viktig å ha en personlig relasjon – et ansikt – på den personen man skulle samarbeide med i tilsvarende stilling i Kina.

En utfordring er å få svar fra dem på henvendelser. Men heldigvis har jeg vært der og truffet den personen.

Internasjonal koordinator, høyskole

Av de administrativt ansatte vi har intervjuet, og som driver med studentutveksling, er det imidlertid et mindretall som har besøkt partnerinstitusjonene i Kina. For å forenkle samarbeidet og kommunikasjonen fremstår det som viktig at ikke bare faglig ansatte, men også administrativt ansatte som jobber direkte med den kinesiske institusjonen drar på besøk dit.

Også utfordringene knyttet til mottaksapparatet er et argument for besøk ved partnerinstitusjonen. En av årsakene til at en del internasjonale koordinatorene er forsiktige med å promotere studieopphold i Kina er opplevelser av at mottaksapparatet ikke er godt nok. I tillegg til å sette klare forventninger til mottaksapparatet i fremforhandlede avtaler kan det være hensiktsmessig med oppfølging fra den norske institusjonen gjennom besøk.

TILRETTELEGGE STUDIEPROGRAMMENE FOR UTVEKSLING

Undersøkelsen viser at innenfor en del studieprogram er det lite tilrettelagt for mobilitetsopphold på 3 måneder eller mer. Det kan skyldes at strenge krav til innhold i undervisningen innebærer at det skal mye til å finne relevante emner, og det kan skyldes selve organiseringen av semestrene (med for eksempel praksis og undervisning parallelt).

I tråd med nasjonale mål om å øke studentmobiliteten bør institusjonene se nærmere på hvordan disse studieprogrammene kan tilrettelegges for utvekslingsopphold. I denne rapporten har vi vist til to eksempler på hvordan dette kan gjøres. Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved UiO har BA-programmene blitt omorganisert for å frigjøre et semester for utveksling. Ved HSN er femte semester på Bachelor på STEM-fagene tilrettelagt for utveksling samtidig som et obligatorisk matematikkemne for å gå videre på masternivå tilbys som fjernundervisning.

SYSTEMATISK TILNÆRMING TIL INFORMASJONSARBEID

Vi har sett at det er få institusjoner som har formaliserte strategier for samarbeidet med Kina. Dette gir også utslag i hvordan institusjonene jobber med rekruttering, informasjon og promotering av studentmobilitet til Kina. Basert på intervjuene med internasjonale koordinatorene på sentralt nivå på institusjonene, ser det ut til at institusjonene i liten grad informerer studentene om mobilitet til Kina fra sentralt hold. Det gjelder særlig breddeuniversitetene og de bredere anlagte høyskolene, som i stor grad mener at rekruttering og promotering er fakultetenes eller de spesifikke studieprogrammenes ansvar. Samtidig opplyser informantene at mange studenter opplever Kina som et fremmed og ukjent land, og at det er en av årsakene til begrenset utgående mobilitet. Mer informasjon til studentene om mulighetene for utveksling fremstår derfor som et viktig tiltak for å redusere usikkerhet hos studentene og for å øke studentutvekslingen til Kina.

Det er imidlertid flere nivåer som må involveres i dette arbeidet, noe som krever koordinering. Både fagmiljøene, internasjonal seksjon og tilbakevendende studenter må involveres.

At fagmiljøene er koblet på og tar en aktiv rolle i informasjonsarbeidet, fremstår som en avgjørende faktor for å motivere og rekruttere studenter til opphold i Kina. Dette er i tråd med undersøkelser gjennomført av SIU (2016)¹⁰ og UiO (2017)¹¹. UiO-undersøkelsen fant at det enkeltelementet som har størst påvirkningskraft på studentenes beslutning om å reise på utveksling, er hvilke anbefalinger de vitenskapelig ansatte gir, og at mange studieprogram manglet tydelige anbefalinger.

Videre viser SIU-undersøkelsen at fagmiljøene har stor betydning for *hvor* studentene drar på utveksling. I SIU-undersøkelsen oppga over halvparten av informantene at de mobile studentene i stor eller svært stor grad reiser til institusjoner som er anbefalt gjennom studieprogrammet.

Når det gjelder Kina spesielt, som er et ukjent land for mange og med relativt kort tradisjon for studentutveksling, ga flere av våre informanter uttrykk for at det er særlig viktig at fagmiljøene er på banen og aktivt informerer om og promoterer utveksling.

Det handler om hvor godt du klarer å markedsføre det. Hvis man ikke retter fokus på det, klarer man ikke å rekruttere. Vi må fortelle studentene hvilke muligheter som finnes og forklare hva man kan bruke det til. Man må være litt entusiastisk hvis man skal få studenter til å gjøre noe som er litt annerledes.

Faglig ansatt, breddeuniversitet

Hvis man har gode avtaler, og de fagansatte sier at studentene bør reise ut, så reiser studentene

Internasjonal koordinator, breddeuniversitet

Fagpersoner med kontakter kan være med å promotere samarbeid og være engasjerte forelesere som inspirerer til utveksling. Studentene snakker sammen, derfor vil det å få opp tallene for mobilitet generere mer interesse.

Faglig ansatt, breddeuniversitet

Ressurssituasjonen i fagmiljøene kan imidlertid være en barriere for å få dette til. Flere informanter fra breddeuniversitetene peker på at promotering i fagmiljøene krever at de faglige ansatte har ressurser til å følge opp studenter og informere om mobilitet, noe som varierer ved de ulike fakultetene.

I tillegg til en aktiv rolle i informasjonsarbeidet, ser fagmiljøenes rolle ut til å være svært viktig i arbeidet med å etablere og opprettholde aktiviteten i samarbeidsavtalene. Særlig ved breddeuniversiteter og bredt anlagte høyskoler understreker informantene betydningen av at

¹⁰ SIU (2016). *Internasjonal studentutveksling – hvordan og hvorfor?* SIU-rapport 07-2016

¹¹ Universitetet i Oslo. *Hvordan få flere studenter på utveksling?* D-sak 2, møtenr.: 1/2017

samarbeid og utvekslingsavtaler må være forankret i fagmiljøene, at samarbeidet eies av noen ved fakultetene, og at de ansatte ser verdien av utveksling.

INSTITUSJONEN SENTRALT MÅ GI OVERSIKT OVER UTVEKSLINGSMULIGHETENE

Flere institusjoner fremhever at utvekslingsmulighetene til Kina må promottes bedre fra sentralt hold, både med tanke på å nå ut til studentene tidlig og å fortelle hvorfor Kina er relevant. Tydelig informasjon på nettsidene bør være tilgjengelig og nå studentene helst før de starter på studieprogrammet. UiO sin undersøkelse fra 2016¹² fant at en del studenter påpekte at det i liten grad er felles løsninger for informasjon om utveksling og gjennomføring av søknadsprosessen, noe som medfører at det kan være vanskelig å finne riktig og relevant informasjon.

Noen institusjoner, som HSN, har jobbet målrettet med å promotere studentmobilitet på nettsidene til hvert enkelt studieprogram. Internasjonal seksjon har i samarbeid med studieprogrammene promotert relevante utvekslingspartnere på nettsidene. Ved HSN har både teknologiske studieprogram og Handelshøyskolen blant annet anbefalt to-tre prioriterte kinesiske partnere:

Det er fagmiljøene som bestemmer hvilke institusjoner som skal fremmes i listene. De har ansvar for å bestemme hvem som har gode fagmiljø, hva som er faglig relevant, og hvilke institusjoner som bør prioriteres.

Internasjonal koordinator, høyskole

STUDENT-TIL-STUDENT INFORMASJON

Undersøkelsen tyder på at student-til-student informasjon er avgjørende for rekrutteringen. Flere informanter peker på potensialet for å benytte erfaringer fra studenter som har vært i Kina i informasjonsarbeidet. Enkelte institusjoner har allerede satt i gang et system for student-til-student informasjon, blant annet UiO. På bakgrunn av UiOs undersøkelse om hindringer for studentutveksling¹³, er det satt i gang en ordning med opplæring av utvekslingsambassadører som skal dele sine erfaringer med medstudenter. UiT benytter kinesiske utvekslingsstudenter i informasjonsarbeidet med å promotere Kina på informasjonsdag for studentutveksling.

ØKE MULIGHETER FOR KORTVARIGE OPPHOLD

Til tross for at institusjonene kun gis uttelling for opphold på 3 måneders varighet eller mer, fremhever en rekke av informantene sommerskole eller andre kortere opphold som viktige tiltak for å øke studentmobiliteten. Slike kortere opphold, gjerne i eller i tilknytning til sommerferien, er ofte lettere å motivere studenter for. Samtidig fremhever flere at sommerskole og kortere opphold på bachelornivå kan være en døråpner for å vekke interessen for Kina.

¹² Universitetet i Oslo. *Hvordan få flere studenter på utveksling?* D-sak 2, møtenr.: 1/2017

¹³ Ibid.

BI har for eksempel erfaring med studenter som har reist til Hong Kong på bachelornivå, og som etterpå har reist til Fudan i løpet av mastergraden. Også ved UiB forteller en faglig ansatt at en rekke studenter som har reist ut på sommerskole, har dratt tilbake til Kina senere på semesterutveksling for å skrive BA- eller MA-oppgave, eller har begynt på masterutdanninger som er tydelig knyttet til Kina. Å bedre muligheten til å ta sommerskole eller andre korte opphold, kan gi flere økt kjennskap til Kina, og dermed bidra til å øke annen mobilitet på sikt.

UTVIKLE ENGELSK EMNER I SAMARBEID MED PARTNERINSTITUSJONENE

De fleste institusjonene understreker at det er behov for et bedre studietilbud på engelsk. Én løsning på denne utfordringen er å utvikle relevante emner på engelsk i tett samarbeid med partnerinstitusjonen i Kina. Flere institusjoner har allerede gjort dette, og rapporterer at dette er en løsning som har fungert svært godt. Det gjelder blant annet på dramafag på HVL, som har utviklet nye emner på engelsk i samarbeid med Shanghai Theater Academy, og NTNU, hvor partene i et felles forskningssenter for bærekraftig energi har utviklet emner som del av en dobbel mastergrad.

Norske institusjoner kan søke støtte til utvikling av emner i samarbeid med partnerinstitusjon gjennom flere ulike SIU-program, blant annet Utforsk, Nordområdeprogrammet og INTPART.

NASJONALT FORVALTNINGSNIVÅ (SIU)

Flere informanter understreker at innsatsen for å øke studentmobiliteten til Kina, først og fremst må skje internt på institusjonen. SIUs bidrag og virkemidler oppleves likevel som nødvendige, særlig når det gjelder finansiering. Flere informanter trekker særlig frem Utforsk-programmet som et viktig virkemiddel for studentmobilitet til Kina.

OPPSTARTSMIDLER

Flere av informantene foreslår at SIU åpner for lavterskelmidler til konkrete prosjekter for utdanningssamarbeid med Kina, for eksempel såkornsmidler for å etablere et samarbeid. Informantene mente det burde finnes mer lavterskelmidler enn de som er tilgjengelig gjennom Utforsk eller Nordområdeprogrammet. Det å ha prosjektmidler gjør det lettere å starte opp en dialog om samarbeid ved at man kan besøke institusjonene.

VEDLIKEHOLDSMIDLER

Enkelte av de vitenskapelig ansatte vi intervjuet, var opptatt av at det i for liten grad er SIU-midler tilgjengelig for vedlikehold og opprettholdelse av aktivitet og relasjoner over tid. Midler som går utover en 4-5 års prosjektperiode er særlig viktig i samarbeid med kinesiske partnere, både fordi de er geografisk langt unna og det ofte kreves mye kommunikasjon for å lykkes med samarbeidsprosjekter, og derfor er spesielt ressurskrevende. Informantene ønsker øremerkede midler for videreføring av prosjekter.

INFORMASJON TIL INSTITUSJONER OG STUDENTER

Informantene er generelt tilfreds med informasjonen de får fra SIU. Likevel blir det nevnt flere muligheter for økt innsats. Enkelte foreslår at SIU gjerne kan bidra på informasjonsmøter for

studentene for å løfte interessen, andre påpeker at det hadde vært nyttig med et forberedelsesmateriale om kinesisk kultur og forretningskultur til institusjoner som sender ut studenter til Kina.

NASJONALT POLICY-NIVÅ (KD)

Vi har også identifisert et par virkemidler på policy-nivå som kan bidra til økt studentmobilitet.

STIPENDORDNINGER FOR INNREISENDE KINESISKE STUDENTER

Ettersom flere informanter forteller at manglende gjensidig flyt av studenter setter en begrensning på hvor mange norske studenter som kan sendes ut på enkelte avtaler, kan et grep være å gjøre det økonomisk lettere for kinesiske studenter å dra på mobilitetsopphold i Norge. Flere informanter har opplevd at det er vanskelig å finne finansiering for innreisende kinesiske studenter. En mulighet er å legge til rette for studentstipend innenfor områdene som er omfattet av Panoramastrategien.

VURDERE RESULTATBASERT UTTELLING FOR KORTERE MOBILITETSOPPHOLD

Basert på funnene fra undersøkelsen foreslår vi at KD vurderer å gi institusjonene resultatbasert uttelling for mobilitetsopphold med kortere varighet enn tre måneder. Det er særlig to forhold som leder oss til denne vurderingen. For det første viser undersøkelsen at det på enkelte studieprogram er svært krevende å få til lengre mobilitetsopphold, særlig på utdanninger som er regulert av rammeplaner. For det andre forteller våre informanter at terskelen for å velge Kina som utvekslingsland er relativt høy blant studentene, og at kortere opphold ofte stimulerer interessen for Kina og leder til mer mobilitet. Ved å stimulere institusjonene til å satse på kortere opphold kan også studenter som ellers ikke ville reist til Kina, få muligheten til det.

En slik løsning reiser imidlertid spørsmål om hvorvidt dette burde gjelde for utveksling til alle land eller bare enkelte prioriterte land, og om uttellingen burde være lik for korte og langvarige opphold.

KOMMUNIKASJON MED KINESISKE UTDANNINGSMYNDIGHETER

Akademisk frihet. Enkelte av våre informanter som har undervist og hatt utdanningssamarbeid med kinesiske institusjoner, er opptatt av at skal man få til gode opplegg med høy faglig integritet, er det viktig å være tydelig på at man ikke lar seg sensurere. Skal man utvikle utdanningssamarbeid med kinesiske institusjoner må slike forventninger tydeliggjøres for å sikre faglig kvalitet på innholdet. Dette er kanskje særlig relevant innenfor humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagområder. I tillegg til at akademisk frihet bør være tema i samarbeidene på fagmiljønivå og institusjonsnivå, bør dette også fremlegges som en forutsetning for samarbeid overfor kinesiske myndigheter.

Stipendordninger for studenter. For å øke antall utreisende studenter til Kina kreves det en gjensidig økning i antall innreisende studenter på de samme avtalene. Institusjonene har etterspurt stipender fra SIU for å øke antall innreisende studenter fra Kina. På policy-nivå er det også en mulighet å oppfordre kinesiske myndigheter til å styrke finansieringsordningene for utreisende studenter.

OPPSUMMERING AV SAMARBEIDET MED KINA VED INSTITUSJONENE

Nedenfor følger en oppsummering av Kina-samarbeidet ved institusjonene som inngår i denne undersøkelsen. Oversikten er ikke ment å gi en uttømmende oversikt over samarbeidet og de ulike avtalene hver enkelt institusjon har med kinesiske samarbeidspartnere, men å gi en oppsummering av det vi oppfatter er de viktigste samarbeidene, hvor det skjer mest studentutveksling. Oppsummeringene er basert på informasjon gitt i intervjuene, eventuelle dokumenter som er oversendt i forbindelse med intervjuene, og data fra database for statistikk for høyere utdanning.

UNIVERSITETET I OSLO

UiO har åtte sentrale avtaler som i utgangspunktet er åpne for alle fakulteter og omkring sju avtaler tilknyttet fagområder ved fakulteter eller institutter. Alle avtalene er basert på faglig kontakt og pågående samarbeid. Alle fagområdene har avtaler med gjensidig studentutveksling, unntatt Institutt for kulturstudier og orientalske språk. UiO har nylig vedtatt en tiltaksplan for samarbeidet med Kina, som blant inkluderer å etablere et strategisk partnerskap med to-tre toppinstitusjoner i Kina, fortrinnsvis der flere av UiOs sterke fagmiljøer allerede har etablert forsknings- og/eller utdanningsamarbeid. Tiltaksplanen foreslår også å knytte Kina-samarbeidet tettere til UiOs tverrfaglige satsningsområder; energi, Norden, og livsvitenskap, og å styrke profilering og bruk av nordisk senter i Fudan, som allerede er en viktig partner. Det var UiO, UiB og BI som i sin tid tok initiativ til det nordiske senteret. Peking University og Fudan University er også viktige samarbeidspartnere, med avtaler som går helt tilbake til 1995.

I 2017 sendte UiO 44 studenter over flere ulike bilaterale avtaler, der flest studenter (36) ble sendt fra Det humanistiske fakultet, og åtte til sammen ble sendt fra Det juridiske fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ble det sist sendt tre studenter i 2015.

Av fakultetsavtaler har både Det humanistiske fakultet, Det teologiske fakultet, og økonomisk institutt (samfunnsøkonomi) noen plasser ved Fudan University Shanghai. Masterprogram i statsvitenskap og masterprogram i organisasjon, ledelse og arbeid har avtaler med Huazhong University of Science and Technology.

Institutt for kulturstudier og orientalske språk har tre aktive avtaler, og sender ut flest studenter fra UiO. Dette er avtaler med Beijing University of Languages and Culture, Beijing Da Xue (Peking University) og Nanjing University. Videre har Det juridiske fakultetet, ved masterstudiet i rettsvitenskap, to avtaler med China University of Political Science and Law, Beijing og Renmin University of China, Beijing.

UiO ser også et potensiale og interesse for et videre samarbeid med de beste institusjonene i de tre landene Kina, Sør-Korea og Japan, som har dannet samarbeidsinstallasjoner som er interessante for UiO. Internasjonal koordinator viser også til at Norge og Kina har mange felles interesseområder, som nordområdene.

UIT NORGES ARKTISKE UNIVERSITET

UiT er i startfasen i arbeidet med studentmobilitet til Kina, og har inngått flere nye avtaler i mai 2017 innenfor fagområdene idrett, reiseliv og sosialfag, fiskeri og biologi, ingeniørfag og teknologi, og juridiske fag. Noen av avtalene består foreløpig av forskningssamarbeid. UiT er opptatt av å ha et solid faglig samarbeid i bunn før de inngår avtaler om studentutveksling. I 2017 ble to studenter sendt ut fra Det juridiske fakultet.

Fakultet for Idrett, reiseliv og sosialfag (IRS) har i 2017 inngått avtaler med tre kinesiske institusjoner, og ansatt- og studentmobilitet har nettopp startet opp. Centre for Sustainable Arctic Tourism, senteret (i Alta) ble opprettet våren 2017. I tillegg er det avtaler med Shanghai Normal University og Hong Kong Polytech University. Målet er å utvikle felles forskningsprosjekter, kurs og veiledning, og å tilby feltarbeid i Norge for kinesiske masterstudenter. Det er videre inngått en institusjonsavtale med Shanghai Ocean University om faglig samarbeid og studentutveksling på områdene fiskeri og biologi, på initiativ fra det kinesiske universitetet.

Videre samarbeider UiT med Shandong Jianzhu University og Shandong Jiaotong University om to SIU-støttede prosjekter. Dette er første trinn i et samarbeid som skal utvikles, og målet er å bygge opp felles fag og studentutveksling.

Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi (tidligere Høgskolen i Narvik), har vært mottaksinstitusjon for mange kinesiske studenter gjennom kvoteprogrammet, og har nå avtaler med fire kinesiske institusjoner som innebærer forskermobilitet og felles publikasjoner. En institusjonsavtale, primært forskningssamarbeid innen ingeniør- og teknologifag, er inngått med Cnarc (China-Nordic Arctic Research Center).

Internasjonal koordinator ved UiT viser til at Kina er særlig relevant for polarforskning, havrett, fiskeoppdrett, energi og bærekraftig reiseliv, og fremhever at potensialet innenfor fiskeri og havrett er stort.

UNIVERSITETET I BERGEN

UiB har nylig vedtatt en handlingsplan for Kina for perioden 2018-2022. Et mål i planen er blant annet at UiB skal ha et ledende utdannings- og utvekslingstilbud med Kina, og skape det beste faglige utvekslingstilbudet for ut- og innreisende. Det er i handlingsplanen foreslått en rekke aktiviteter som skal bidra til å styrke kompetansebygging og samarbeid med Kina. UiB har opprettet et eget senter ved Det juridiske fakultet, Norwegian China Law Centre, som skal ha en koordinerende rolle i det videre arbeidet med å styrke administrativ støtte for utdanningssamarbeid med Kina.

UiB har en rekke avtaler med kinesiske institusjoner, på institusjons- og fakultetsnivå. Avtalen med Fudan University som ble opprettet allerede på 90-tallet er på institusjonsnivå og omfavner alle fagområder. Det er også fire avtaler på institusjonsnivå som har eksistert over lengre tid med institusjoner i Hong Kong, blant annet Hong Kong University of Science and Technology tilknyttet Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, mens de andre avtalene er interessante for flere fagmiljøer. Hong Kong-avtalene legger gjerne til grunn at man gjensidig skal sende 3-4 studenter per år.

Det juridiske fakultet har ni aktive avtaler med kinesiske institusjoner som er rene fakultetsavtaler, og Det humanistiske fakultet har fire avtaler i Kina. I 2017 ble 16 studenter sendt til Kina totalt, ti av dem fra juridisk fakultet, fem fra humanistisk fakultet, og én fra psykologisk fakultet.

Videre opplyser UiB at det er planlagt å etablere studentutvekslingsavtaler på statsvitenskap, med noe ansattmobilitet og forskningssamarbeid. Sommerkurs ved Nordic Centre er også populære blant studenter fra UiB.

NTNU

NTNU har 15-20 generelle avtaler, såkalte MOU, uten angivelse av fagområder. Videre har NTNU utvekslingsavtaler på institusjonsnivå som er åpen for alle fagområder, og enkelte fakultetsavtaler. Disse er blant annet tilknyttet Fakultet for ingeniørvitenskap, Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap og Fakultet for arkitektur og design. Fakultet for helse er i ferd med å etablere en ny samarbeidsavtale i Kina. I 2017 reiste ifølge DBH 10 studenter fra NTNU til Kina, men NTNU opplyser at det er mange studenter som reiser til Kina utover de som er registrert i DBH. Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk sendte flest studenter i 2017.

Særlig viktige samarbeidspartnere er Shanghai Jiaotong University og Tsinghua University. Fakultet for ingeniørvitenskap sin avtale om felles forskningssenter, Joint Research Center on Sustainable Energy, tilknyttet Shanghai Jiaotong University, anses av NTNU som den viktigste institusjonsavtalen. Avtalen inkluderer forskningssamarbeid, PhD-samarbeid, dobbel mastergrad, rammeavtale med studentutveksling på alle fagområder og sommerkurs. Siden samarbeidet startet opp for fire år siden, har 19 studenter tatt dobbel mastergrad, åtte fra NTNU og 11 fra Shanghai.

Videre har Fakultet for ingeniørvitenskap og Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap en avtale med Tsing Hua University, Beijing. Fakultet for arkitektur og design har en avtale med Xi'an University of Architecture and Technology om joint masterprogram og forskningssamarbeid, og har også en avtale tilknyttet China Academy of Urban Planning and Design. NTNU viser til at Fakultet for helse er i ferd med å etablere en ny samarbeidsrelasjon med South East University i Nanjing om et senter innen helse. Senteret vil ha nedslagsfelt i flere fagområder, men i hovedsak helse, etter initiativ fra fagmiljøet.

I tillegg sendes flere studenter på sommerskole og til Nordisk senter i Fudan. Sommerskolen innenfor energi finansiert gjennom UTFORSK har ofte 150 deltakere, og arrangeres annenhver gang i Shanghai og Beijing. Studenter fra *Eksperter i team* (et obligatorisk kurs på masternivå) har også deltatt ved denne sommerskolen.

Internasjonal koordinator ved NTNU mener det er potensiale for å sende ut flere kandidater fra teknologiske fag innenfor avtalene som foreligger, som energi og arkitektur.

NTNU CAMPUS ÅLESUND

Campus Ålesund har i hovedsak studentmobilitet til Kina til et kinesisk businessprogram som er tilpasset internasjonale studenter, innenfor en avtale med Ocean University. Programmet er åpent for alle studenter, såfremt det blir godtatt av instituttene. Avtalen er mest aktuell for businessfag,

som internasjonal markedsføring, økonomisk-administrative fag og biomarin innovasjon. Mobilitetsvinduet innenfor disse studieprogrammene er i femte semester, så lenge det er mulig å finne relevante fag innenfor gradene. Ingen studenter har reist ut de siste to årene.

Andre avtaler ved campus Ålesund er knyttet til forskningssamarbeid, post.doc- og PhD-mobilitet og studentmobilitet fra Kina til Norge. En informant fra Institutt for havrom og bygg (maritime fag og skipsdesign) opplyser at det ikke er noen formelle avtaler om studentutveksling, men at det er mulig å få til gjensidig studentutveksling på masternivå dersom det er interesse blant studentene. Instituttet samarbeider med Beihang University og Tianin University of Technology.

Videre har Institutt for Ingeniør og realfag forskningssamarbeid med Fudan University og Shanghai Jiatong University, og har også hatt noen gjesteforskere fra Bangdong University. Institutt for biologiske fag, innen helse og bioingeniør, er i ferd med å etablere en avtale og tar inn gjesteforskere fra Nankai University, School of Medicine. Campus Ålesund har også en avtale med Dalian Maritim University som inkluderer innreisende studenter.

Internasjonal koordinator ved Campus Ålesund ser potensiale for økt studentmobilitet innen ingeniørfag, bioteknologi, marine fag og biologi, med en forutsetning om flere relevante engelskspråklige emner.

OSLOMET

OsloMet har samarbeidsavtaler med 10 kinesiske institusjoner, innenfor fagområdene helse, samfunnsvitenskap, lærerutdanning, og teknologi, kunst og design. De fleste avtalene gjelder flere former for faglig samarbeid, som utveksling av studenter og ansatte og forskning og utvikling. OsloMet jobber for tiden med å få til en avtale på institusjonsnivå med Tsinghua University, der det allerede er etablert en fakultetsavtale. De planlegger også å få til en institusjonsavtale med Beijing Normal University, som nå har et samarbeid gjennom et UTFORSK-prosjekt innenfor lærerutdanningen.

Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier har gjennom flere år hatt studentutveksling med kinesiske institusjoner innen barnehagelærer- og lærerutdanning. En sentral partner er nå Education University of Hong Kong, hvor det også har vært samarbeid med faglig ansatte.

Innenfor Fakultet for teknologi, kunst og design er det egne samarbeidsavtaler med Tsinghua University innenfor bygg- og energiteknikk, og studentutveksling innen produktdesign med Xi'an University of Architecture and Technology. Det er planer om forskningssamarbeid som også involverer NTNU. I tillegg har det vært studentutveksling og prosjektsamarbeid med Nanjing University innen europeisk maskespill og kinesisk operatradisjon. Fakultetet har også forskningssamarbeid innenfor IKT og universell utforming, og student- og ansattutveksling med Education University of Hong Kong og Communications University of China (CUC).

Helsefag har vært et viktig samarbeidsområde fra begynnelsen av, med Sunnaas sykehus og China Rehabilitation Research Centre (CRRC) som sentrale partnere. Fakultetet har også egne avtaler med Peking University og Shanghai Institute of Health Sciences, og praksisutveksling med disse institusjonene har stått for en stor del av studentutvekslingen mellom OsloMet og Kina. Samarbeidet med Fakultet for helsefag består nå i hovedsak av forskningssamarbeid.

Noen etablerte avtaler har hatt liten grad av studentmobilitet, dette gjelder avtaler ved Fakultet for samfunnsvitenskap med University of International Business and Economics, en avtale med School of Business tilknyttet økonomisk institutt, og en avtale med Communication University of China innenfor journalistikk og medievitenskap.

NORGES HANDELSHØYSKOLE

NHH har tre partneruniversitet i Hong Kong og seks i Kina, innenfor både bachelor- og masternivå. Det er ikke studentmobilitet på alle avtalene hvert år. Det er bilaterale «exchange agreement» som først og fremst regulerer studentmobilitet, mens noen avtaler er litt bredere anlagt og kan åpne opp for forskningssamarbeid.

I 2017 reiste én student til Hong Kong og seks til andre deler av Kina, innenfor avtaler med Beijing Da Xue, Fudan University Shanghai, Shanghai Jiaotong University og Tsinghua University. Avtalen med Fudan i Shanghai innenfor MBA-programmet er lite benyttet. Det kreves at studentene har arbeidserfaring før de kommer.

HANDELSHØYSKOLEN BI

BI har 16 aktive avtaler med kinesiske institusjoner. De fleste er studentutvekslingsavtaler og de fleste er i Hong Kong. Avtalene er åpne for så å si alle tolv bachelorprogram ved BI, og de fleste studentene er ett semester i Kina. BI jobber aktivt med å sende ut omkring 20 studenter til Kina hvert år, og jobber også aktivt med samarbeidsavtaler for å tiltrekke studenter fra Kina. Den viktigste avtalen er samarbeidet om et BI-program med Fudan University School of Management, som inkluderer både undervisning og internship i bank og ved lokalkontoret til Veritas.

BI har avtaler med følgende universiteter:

- City University of Hong Kong
- Fudan University School of Management
- Hong Kong University of Science & Technology (HKUST)
- Hong Kong Polytechnic University
- Hong Kong Baptist University
- Peking University HSBC Business School
- Renmin University of China
- Xiamen University
- UIBE University of International Business and Economics
- University of Hong Kong
- University of Macau
- University of Nottingham Ningbo, China
- Sun Yat-sen University
- Zhejiang University
- Hong Kong Baptist University
- Xi'an Jiaotong - Liverpool University

HØGSKOLEN PÅ VESTLANDET

HVL har avtaler med fem kinesiske universiteter, Beijing Institute of Education, Shanghai Theatre Academy, East China Normal University, Beijing Sport University og Beijing Normal University. Samarbeidet omfatter utveksling av studenter på bachelor, master og Ph.d.-nivå, forskningssamarbeid og utvikling av felles emner og felles mastergrad. I 2017 sendte HVL ti studenter til kinesiske institusjoner.

De fleste avtalene er på institusjonsnivå, men tilknyttet fagområdene barnehagelærer og drama (barnehage- og lærerutdanningen). HVL sender 25 bachelorstudenter på barnehagelærer hver høst, i samarbeid med Beijing Institute of Education (BIE). BIE en viktig døråpner for HVL når det gjelder samarbeid med kinesiske barnehager/skoler og det er BIE som hvert år er vertskap for bachelorstudenter som velger fordypningsemne *Kulturforståelse og komparativ pedagogikk*. Emner inkluderer et obligatorisk studieopphold (1 mnd.) i Kina hvor det inngår praksis i barnehager, undervisning, workshops og seminarer.

Innen barnehagelærerutdanningen er det også en avtale med East China Normal University (ECNU). Avtalen begynte med et forskningssamarbeid og har hittil bestått av flest innreisende studenter. Det har vært noe studentmobilitet fra Norge, bestående av feltarbeid i barnehager på masternivå. Våren 2017 startet det undervisning i et felles emne på masternivå *Interkulturell pedagogikk og globale praksiser*, hvor praksis i Kina og Bergen er obligatorisk del av emnet.

Dramautdanningen (barnehage- og lærerutdanningen) har en avtale med Shanghai Theatre Academy (STA). Samarbeidet omfatter student- og ansattmobilitet. I 2017 fikk dramamiljøet innvilget et fireårig UTFORSK-prosjekt med STA, og utviklingen av engelske emner begge steder er en stor del av prosjektet for å øke gjensidig studentutveksling.

Et UTFORSK-prosjekt for 2017-2021 har som mål å utvikle en dobbeltgrad på masternivå innenfor barnehageutdanningen. Studentene på dette programmet vil ta ett år i Kina og ett år i Bergen. HVL har videre inngått en MoU avtale om utveksling for studenter og ansatte med Beijing Sport University (BSU).

Internasjonal koordinator ved HVL mener det er muligheter for økt studentmobilitet innenfor fagområdene ingeniør og teknologi, og tror dette kan være av gjensidig interesse for de kinesiske samarbeidspartnerne. Lærerutdanningen er også et område der det er muligheter for mer aktivitet.

HØGSKOLEN SØRØST-NORGE

HSN har avtaler med åtte kinesiske institusjoner: Huazhong University of Technology, Harbin Institute of Technology, Xiamen University, Wuhan University of Technology, Huazhong Agricultural University, Hubei University, Shanxi University og China Three Gorges University.

De fleste avtalene innebærer både forsknings- og utdanningssamarbeid, men det er primært forskningssamarbeidet som har vært konstant og studentmobilitet har gått litt opp og ned. Innreisende studenter har i hovedsak vært på teknologiske fag. Fakultet for teknologi-, naturvitenskap og maritime fag har vært mest sentrale i samarbeidet med Kina.

I 2017/2018 har det fra HSN reist ut tre bachelorstudenter fra markedsføring, to fra IT- og businessfag og én PhD-student fra teknologifag. Høsten 2018 er det planlagt å sende tre studenter i to måneder til Huazhong University of Science and Technology.

Ved barnehagelærerutdanningen har HSN de fleste årene (de årene det ikke har kollidert med kinesisk nyttår) sendt studenter på 5 ukers praksisopphold i kinesiske barnehager og skoler. Til sammen har over 50 studenter reist på slike opphold fra 2010-2018.

I tillegg har HSN sendt 12 studenter på sommerskoler til kinesiske partnere, og mottatt midler gjennom InternAbroad for praksisopphold for studenter fra handelshøyskolen og ingeniørfag i samarbeid med Huazhong University of Science and Technology næringspark. De planlegger også å sende ut noen studenter i tilknytning til et UTFORSK-prosjekt om gjenvinning av avløpsgasser fra utløpsvann.

HSN skal i forbindelse med delegasjonsreisen i april 2018 se på mulighetene for å utvide samarbeidet med et universitet som eier tre sykehus og et medisinsk college som allerede har et tilbud til australske studenter. HSN ønsker også å jobbe mot et så bredt samarbeid som mulig innenfor de avtalene som allerede foreligger på teknologiske fag, blant annet på systems engineering og på mikro- og nanoteknologi.

UNIVERSITETET I AGDER

Ved UiA er det kun Handelshøyskolen som sender studenter til Kina. UiA har noen standard MOU-avtaler, og i tillegg noen egne avtaler som gjelder studentutveksling, dette gjelder Beijing Normal University, Shanghai University of Finance and Economics og Sun Yat-sen University. UiA signerte en avtale med School of International Trade and Economics i Beijing i 2016. UiA sendte i 2017 sju studenter til Kina, og høsten 2018 er det planlagt å sende ti studenter, i tillegg til fem som skal på internship.

Den mest brukte avtalen er med Shanghai University på bachelornivå, siden 2010 har det vært 18 innreisende og 19 utreisende studenter fra Handelshøyskolen til dette universitetet. Avtalen med School of Business ved Sun Yat-sen innebærer internship, praksis og undervisning, og 11 studenter har reist ut siden 2015, ingen innreisende. Ingen har foreløpig benyttet seg av avtalen med Beijing University innen teknologi og realfag.

NANSENSENTERET

Ved Nansensenteret består mobilitet i hovedsak av forskeropphold for kinesiske doktorgradskandidater som får tilbud om et tre måneders forskeropphold med felles veiledning ved Nansensenteret. Det tilrettelegges også for forskeropphold i Kina for de norske doktorgradskandidatene, men det er få som har benyttet seg av dette. Nansensenteret har ikke ønsket å prioritere studentmobilitet på mastergradsnivå.